

תכנון ובקרה

✠ תנחום ילד רגיל בכיתה ג' בתלמוד תורה "תפארת שערים". תנחום הינו בן בכור להוריו. הוריו עלו מארצות הברית לפני שנים ספורות והקימו את ביתם. ומאז נולדו להם בשעה טובה שלושה ילדים. ותנחום הינו הבכור. כתבנו ילד רגיל, אך האמת חייבת להיאמר. תנחום הוא לא ממש ילד רגיל. למעשה מבחינת המחנכים שלו בתלמוד תורה תנחום הוא פשוט הסיוט הסמוי שלהם. אין אצלו רגע ללא פגע. את כל המשמעת הוא הורס בכיתה. וכמובן שהפועל יוצא שהוא סופג חצי ביקורת על בסיס קבוע. ואל תחשבו שבבית המצב טוב יותר. כלל וכלל לא. כאשר תנחום נכנס באה יחד עמו רוח סערה ואווירה רעה. הוא ממורמר מעוצבן רוטן ורב עם כל מי שנקרה בדרכו. בין אם זה האחים בבית ובין אם זה השכנים בבניין. ואפילו בבניינים הסמוכים. מיותר כמעט לומר שבבית הכנסת בשבת, תנחום לא ממש מוצא מרגוע ותענוג מתפילה עילאית. ואם בעצם נתבונן נראה שאין לו שום זיקה ותענוג לדבר רוחני. לא בחלק הלימודי. לא בתפלה ולא במידות דרך ארץ. בכל הזדמנות הוא מוצא תירוץ טוב יותר או פחות בעיקר פחות על מנת להימנע מללכת ל"חיידר" ללימודים. הוריו של תנחום פשוט אובדי עצות ומיואשים. את הטלפון הראשון מהחיידר הם קיבלו הרבה לפני עת "אסיפת ההורים" הראשונה. אבל מה לעשות. הם עצמם נמצאים בארץ ללא קרוב וגואל. טרודים בבעיות קיומיות. עסוקים ביגיעת וזיעת הפרנסה. ולא ממש מוצאים את הזמן והתובנה עם מעט יישוב הדעת לדעת כיצד משתחררים מהמחול שדים הזה. יום אחד כאשר באו מים עד נפש. צדו עיניהם של ההורים מודעה קטנה בעיתון המבשרת על יועץ חדש במחירים מוזלים ב"שיטת חמשת החושים" (בדוי. בדוי. תירגעו. בדוי והזוי). האמא מיהרה באופן ספונטאני להתקשר ולקבוע פגישה. ההורים באו עם תנחום לפגישה על מנת לפתור את הבעיות. היועץ המסור הסביר להם שהם יצטרכו לבוא לשלושה מפגשים. בתום המפגש השלישי כאשר ההורים היו אמורים לקבל חוות דעת מהיועץ. הם שואלים את היועץ: נו. מה כבודו אומר מה בעצם הבעיה של הילד? היועץ היסס לרגע ובקול מקרטע ומהוסס ענה: כמדומני שאין לילד בטחון עצמי!! זהו? זה הכל? שואלים ההורים. והיועץ אומר להם: כן. אני לא רואה ממצאים נוספים. האבא חשב בלבו במרירות ועגמומיות: שלילד אין בטחון עצמי ידעתי כבר מזמן. כעת אנוכי ידוע שגם ליועץ אין בטחון עצמי.

✠ כן. מורי ורבותי – קוראים נכבדים – אזי נשאלת השאלה כיצד בעצם נדע כן לבנות בטחון עצמי. לחלץ ממצר. לתת מחמאות. לנתב. לתת ביקורת. לפתח ולייסד תענוג רוחני בעבודת השם. לחנך לשמחה והסתכלות נכונה על מבוי החיים ונפתוליהם. לחנך לחשיבה והתבוננות. ולהשקעה נכונה. וגם למי לפנות בעת צרה ומצוקה. על כך ומעט מעבר לכך בשורות שלפנינו בעזרת השם ובסייעתא דשמיא.

בטחון עצמי:

✠ בטחון עצמי נבנה על ידי עשייה והצלחה. בצורה מדורגת ועקבית. המנחך וההורה יארוּב לילד ולחניך בפינה. לא בשביל לתפוס אותו בשלילה חלילה. אלא בשביל "לתפוס" אותו בחיובי. ואז להגדיל לנפח ולמנף להפריז ולהרחיב בזכוכית מגדלת כל הצלחה קטנה. כמו כן יחד עם זאת ובמקביל לכך ללכת בצורה מדורגת ושלבית. לא נבקש מהילד בקשות ומטלות בשמים. למשל לא נבקש מהילד שכעת דרכה כך רגלו בביצוע משימות ומטלות לקנות 50 מוצרים

תכנון ובקרה

2

ובאיזה סופר מרוחק. כי אם שני מוצרים בלבד ובמכולת הקרובה אלינו הביתה. למרות ועל אף שלעיתים ההורים "לא מרוויחים כלום" מ"עזרה" כזו. המחירים יקרים. ו"בלאו הכי בחזור מהתפלה או העבודה אני יכול לעשות פעולה זו". לא נכון. המטרה כעת הרבה יותר בעלת ערך עליון. זה בכלל לא כאן ועכשיו. זה הרבה יותר עמוק. זה לאישיות של הילד. לבטחון העצמי שלו. אפילו שבזמן אמת אין להורה על פני השטח שום תועלת. ובסופו של דבר גם ההורה "ירויח" כאשר במשך הזמן הילד יהיה מפותח ומסוגל לבצע באמת מטלות רציניות.

☒ בארצות הברית נעשה מחקר מאוד מעניין ומרתק בנוגע לנושא של בטחון עצמי. לקחו קבוצה של 500 ילדים בגיל הרך וביקשו מהם לבצע פעילות מסוימת כגון הרכבת לגו וכדומה. אך שימו לב: קשרו את עיניהם של הילדים במטפחת וכך הם היו צריכים לבצע את המטלה. כעת. צרפו את ההורים להיות לילדיהם לעזר ולסיוע. וביקשו מהם לעזור לילדים אך ורק עזרה מילולית. לא עזרה פיזית בפועל. עמדו החוקרים בצד, צפו התבוננו וחקרו את הנושא וזהו המסקנה אליה הם הגיעו: הילדים בעלי הבטחון העצמי הגבוה זכו מהוריהם לתגובות חיוביות ומלהיבות של קריאות התפעלות והתפעמות: יופי!!! כל הכבוד!!! המשך!!! עלה והצלח!!! ואילו הילדים בעלי הבטחון הנמוך קיבלו מההורים תגובות הפוכות: הוראות מעשיות ברזולוציה נמוכה: עשה כך. אל תעשה כך. והאמת – כאשר מתבוננים אנו רואים שגם אצל מבוגרים זה אותו דבר. כאשר יורדים לרמה נמוכה של הוראות ומסרים. אנו בעצם משדרים: אין לי אמון בך. באינטליגנציה שלך בכלים שלך וביכולת שלך.

☒ יש "חתם סופר" מדהים הכותב שבעצם לכל ילד ונער יש את הכשרונות המבורכים שנטע בו הבורא יתברך. אך צריך את הגדול עומד על גביו שיבוא ויראה לו אותם. וזאת אנו רואים בפרשה של בצלאל שעסק במלאכת המשכן. כידוע בצלאל היה אז צעיר לימים בן י"ג שנה בלבד. ממש נער רך. ולכן הוצרך למשה רבנו שיבוא ויחשוף את היכולת שלו. "ואמלא אותו רוח אלוקים בחכמה בתבונה ובדעת ובכל מלאכה". כאשר נוטעים בנער ובתלמיד את התחושה שיש ציפיות ממנו. למה יש ציפיות? כי יש לו את הכלים והיכולת. זה דבר שבונה בטחון עצמי. בסייעתא דשמיא.

☒ ואם ישאל השואל הא תינח בבר יכולת. מה נאמר ומה נענה על אותו תלמיד אשר על פניו נראה הוא כחפצא בעלמא או מקסימום קישוט בכיתה. סליחה מראש על הביטוי. שאלה זו העלה כותב השורות בפני טובי המחנכים. ותורף התשובה כדלהלן. בעצם לא נוכל לנסח זאת טוב יותר מאשר הסיפור הבא אותו אנו שומעים מפי מחנך בכיר בעל הבנה ועתיר ניסיון בתחום החינוכי. זכות הדיבור למחנך: היה לי תלמיד בכיתה נקרא לו לצורך העניין שרגא. אותו שרגא היה מנותק לחלוטין מכל הוי ואקלים של המסגרת הכיתתית וחי לו באטמוספירה משלו. מיותר לחלוטין לומר שלא היה לו שמץ של זיקה לחלק הלימודי ולמבחנים בכיתה. המחנך היקר מידענו שבר את ראשו כל יום במשך תקופה ארוכה מה עושים עם שרגא. עד שיום אחד עת הוא צועד מעדנות במבואות העיר בצהרי יום אביביים עולה בדעתו רעיון מבריק. שרגא זה מצטיין הרי במיוחד בציור. יש לו חוש ציור מפותח ביותר. אפשר לנצל זאת למטרות חינוכיות. המחנך קרא לשרגא לשיחה סודית וסיכם איתו שמיום זה ואילך הוא מצייר על בריסטול פוליגל גדול את הסוגיות הנלמדות בכיתה: השור נגח את הפרה. ואדם שכרה בור. ופרה שהחליקה בהר. ופועלים ששברו חבית. ומודה במקצת בטענת קרקע. וכן על זה הדרך. עיניו של שרגא אורו באחת; מי מלל ומי פילל איזה אושר שהגענו עד הלום. אך אנוכי מתעקש ולא מרפה כל כך מהר מבן שיחי. אמור נא לי ידידי: האם כיום במבט לאחור, אתה יכול לבוא אלינו ולבשר שאותו שרגא צמח גדול הדור? איש שיחי לא מתבלבל לרגע קט. ועונה מיניה וביה: אכן הינך צודק. הו אמת נכון הדבר שגדול הדור הוא לא צמח ואף לא חצי מזה. אבל את חדוות הנעורים. הזיקה לכיתה והשייכות החברתית השבנו לו ובגדול.

☒ כיוצא בדבר אנו שומעים מיועץ חינוכי מטובי המבינים. אדם נכבד ובעל שיעור קומה אשר ידיו רב לו גם בענייני שלום בית. הוא מקדים ואומר לי: את הסיפור הבא לא תאהב לשמוע עקב עיסוקך. טוב. אבל מה לא עושים

תכנון ובקרה

עבור כתבה איכותית ואני נאלץ לשמוע. מעשה שהיה כך היה מתחיל איש שיחנו: הגיע אלי אברך בעל משפחה. באזור גיל הארבעים הוא עומד כבר סמוך ונראה להשאת ילדיו בע"ה. הוא מגיע אלי שבר כלי של ממש. הרוס ממוטט ומתוסבך. בטחונו נטבח. וממקום עבודתו הודח והובך. אני מנסה לדובב ולסובב על מנת את נפשו לשובב. אך הוא אומר לי: אני חתיכת כלום. אפס אחד גדול. לא יודע ללמוד. לא יודע לעבוד. לא יודע קרוא וכתוב. ואף לא עצים לחטוב. בקיצור. הכל כשלון מפלה והשפלה. אמרתי לו – ממשיך איש שיחנו – יש לנו שתי אפשרויות. אפשרות אחת: נסתגר שנינו מאחורי דלת משרדי בהשקט ובטחה ואנסה לעזור ולסייע לך בנושא הקריאה כמיטב יכולתי. אמנם מבחינה מקצועית זה לא תחום עיסוקי. אך אתה כל כך שבור. ננסה לעשות משהו. אבל יש אפשרות שנייה הרבה יותר טובה: אלמד אותך להתמודד בגאון ובעוז מול הבעיה ולא להישבר ולהיסדק. כמדומני – קוראים נכבדים – שכבר מיותר לומר באיזה אפשרות בחר האברך היקר.

שוב לעניין הבטחון עצמי שבו פתחנו. אז אנחנו מסכמים את הנושא: בטחון עצמי נקנה ע"י עשייה והצלחה. לארוב בכל פינה להצלחה הכי קטנה של הילד והתלמיד ולעשות מזה עסק גדול. וכך בהדרגה על ידי עשייה ועוד עשייה. בצירוף שידור התחושה שיש ציפיות מהתלמיד והבן ויש לו את היכולת. החניך ירכוש את הבטחון עצמי עד שיהיה בבחינת חי נושא את עצמו. חשוב לחדד נקודה נוספת: המחמאה היא דבר נפלא אבל בסופו של יום מחמאה זהו דבר חיצוני והצלחה זה דבר פנימי. ולכן עיקר הדגש יהיה על הצלחה. כעת – קוראים נאמנים – הבה ונתבונן מה הוא החלק והדבר שהורס בטחון עצמי. החלק של ה"לא תעשה". ללא ספק: זהו החלק והעניין של מילים פוגעניות הנאמרות ללא בקרה והתבוננות מצד ההורים והמחנכים לעיתים. מדי פעם בפעם. אין ספק שמילים פוגעניות בעקביות מצד ההורה והמחנך הורסות וגומרות לחלוטין את הבטחון עצמי של הילד. לפעמים הכוונה אינה רעה בכלל. אך חשוב מאוד לעצור להתבונן ולהבין שבעצם הילד עומד על קרקע נפשית שזה האבא ואמא שלו ובמובן מסוים גם המחנך בחיידר. בעוד אנשים מבוגרים כבר פתחו לעצמם במשך השנים מין מנגנון הגנה בדמות מעטפת שריון המנטרלת קוטעת ומשביתה את חיצוי הארס וההרס של מילים פוגעניות מצד הסובבים אותם או אורחי פתע בלתי קרואים בעליל. (וגם שם נמצאים לא פעם שרידים ובקיעים במעטפת ההגנה). הילד לעומת זאת מקבל ולוקח ברצינות תהומית כל מילת ביקורת. וברור שהשלב הראשון מצד ההורה והמחנך זה להתבונן לקחת אחריות ולא לשחרר הפצצות והפגזות של חיצוי ארס בדמות ביקורת קטלנית. ורק אחר כך לדאוג לחיובי. מחמאה. עשייה והצלחה.

ביקורת מבוקרת:

הנושא של ביקורת – כיוון דאתא לידן נימא בה מילתא. אנו יושבים ברב שיח ואסיפה של מנהלים בכירים בחדרים ומוסדות תורה כולל אנשי מקצוע מיומנים ומציגים את השאלה הבאה: האם יש ביקורת טובה חיובית? או שמא אין חיה כזו? הבריה התיכון של התשובה הוא כדלהלן: בוודאי ובוודאי כאשר ראובן הולך בדרכו ונקלע למבוי סתום. הוא מנסה להבין ולדעת כיצד מגיעים לרחוב ההגנה 97 הוא שואל עוברים שובים. והללו מנחים אותו: לא כאן ולא כך. קח ימינה ואח"כ שמאלה לאחר כ-40 מטרים תראה שילוט ותפנה בהתאם להנחיות. האם בר דעת יעלה בלבו שראובן נפגע מה"ביקורת" שהוטחה בו? הרי הוא מעוניין בכל מאודו להגיע למחוז חפצו. וכיוון שאינו בקי באזור זה הוא יעשה כל טצדקי וישאל שוב ושוב עד שיתברר לו היכן הדרך והיכן העיר. כמו כן גם בנושא של תלמידים וחניכים וגם אנשים מבוגרים. אדם נבון ובר שכל מעוניין לקבל עזרה בכל מיני צמתיים ופרשות דרכים בחייו. אך הביקורת תהיה ראויה ותועלתית בתנאי שיתקיימו בה ארבעה תנאים דלהלן: א) נשוא הביקורת הוא אדם מוערך אצל המבקר. אחרת זה מתפרש כמתיחת קו על כל האישיות. מה שאין כן כאשר המבוקר יודע בבירור שהמבקר מעריך אותו בשוטף ומכיר

תכנון ובקרה

במעלותיו. הביקורת מתפרשת כהשלמת פזל גרידא. (ב) העיתוי המתאים. אמירת הביקורת צריכה להתבצע דווקא ובפרינציפ לא בזמן אמת! אלא לאחר רגיעה וצינון. (ובדרך מליצית ניתן להוסיף; השורש של ביקורת זה: ב.ק.ר. בא לרמוז לנו להמתין עד הבוקר. זאת ועוד כאשר נמתין עד הבוקר ממילא זה יהיה באופן של ק.ר. בקור רוח ולא בהתלהמות. (ג) פילטר וסינון. המבקר יתמקד בלב העניין. וישמיט את כל הפרטים הטפלים (והשומניים בדרך כלל). ביקורת כבדה ועמוסה בפרטים חזקה עליה שלא תתקבל על לב השומע. (ד) הפוקוס על העתיד. לא כל כך חשוב מה שהיה יותר חשוב כיצד נמנע בעיה זו או מצב מבין זה לעתיד. וכאשר נצליח לקיים את ארבעת התנאים הללו הביקורת תיהפך להיות מבוקרת ומכובדת. וכן בהחלט גם סוף כל סוף מחייבת.

☒ מעניין לעניין באותו עניין. אנו שומעים ממנהל חידר רם דרג ועתיר ניסיון את המשפט הבא: מנהל במוסד חייב לראות במאת האחוזים ולשלוט במאת האחוזים. אך הביקורת שהוא יעביר לאנשי הצוות תהיה במינון של עשרים אחוזים ממה ששמע וראה. מנהל שהולך עם ראש בקיר ושופך את כל מאת האחוזים בביקורת. שורף והורס במו ידיו את המוסד.

שמחה ותענוג רוחני:

☒ עד כה דברנו מהזווית של ההורה והמחנך. כעת הבה ונראה ברשותכם קוראים יקרים מהזווית של החניך. מהו המנוע המניע להצלחה מצד התלמיד? אין ספק שבסיס של שמחת חיים וחדוות נעורים עם דגש על תענוג רוחני. תענוג מלימוד התורה וקיום המצוות בשמחה עצומה. הרי זה ממש מנוף אדיר לצינוק האצה והצעדה במתכונת הראויה להצלחה. העניין הוא שגם כדי להגיע לשמחה ובוודאי בכדי להגיע לתענוג רוחני. אנו מוכרחים שוב להגיע לתכנון. חשיבה. התבוננות וערנות.

☒ למעשה כל אדם שעוצר את השגרה ועומד וחושב. קמתי היום בבוקר הלב עובד. כבר רווח של רבע מיליון דולר!!! וכמו שרגילים לומר: העיקר הבריאות השאר בונס. ובפרט כאשר מתבוננים בעומק העניין הנפלא של העם הנבחר: אתה בחרתנו מכל העמים אהבת אותנו ורצית בנו וקרבתנו מלכנו לעבודתך. וכפי שנאמר בנביא: (עמוס ג ב) **רק אתכם ידעתי מכל משפחות האדמה.** מקבלים כבר שמחה עצומה בלב וזה המנוע למוטיבציה וחשק להמשיך לעמול ולהתקדם.

☒ והיכן ראוי יותר להביא את דברי "החינוך" הידועים בעניין ארבעת המינים אם לא כאן. והרי לפניכם לשונו הזהב: "לפי שימי החג הם ימי שמחה גדולה לישראל כי הוא עת אסיפת התבואות ופרות האילן לבית. ואז ישמחו בני אדם שמחה רבה. ומפני כן נקרא חג האסיף.... בעת ההיא ציונו השם לקחת בין ידינו דברים המזכירים אותנו כי כל שמחת לבנו לשמו ולכבודו והיה מרצונו להיות המזכיר מין המשמח כמו שהעת עת שמחה כי צדק כל אמרי פיו וידוע מצד הטבע כי ארבעת המינים כולם משמחי לב רואיהם. עכ"ל.

☒ על כל פנים אין ספק ששמחה ואופטימיות קבועה זה בסיס איתן ותשתית נהדרת על מנת לבנות על כך את התענוג הרוחני. והן אמת נכון הדבר ששמחה זה טבע מולד. אך בהחלט אפשר לעבוד על מידה זו ולרכוש זאת בטבע שני באופי האדם. וכמו כן הקרקע הנפשית של הילד שזה ההורים משפיע עד מאוד. אם האבא או האמא ממורמרים. אין ספק שזה עובר מהעץ לפרי. ועל כן שלב החינוך מתחיל בשורש ובכור מחצבתו של הילד. ונתקדם כעת ברשותכם קוראים נכבדים לעניין התענוג הרוחני.

תכנון ובקרה

תענוג רוחני זה בעצם תוצאה ומשוואה של שני דברים: א) משמעות. ב) הנאה. ברגע שהחניך יודע ומפנים חשיבות של דבר ויחד עם זאת החוויה של הפעולה נעשית בהנאה. קיבלנו מוצר ששמו תענוג. ונפרט: אם נתחיל בחלק הלימודי: החלק של משמעות זה הרובד היותר עמוק. לדעת את גודל החביבות והחשיבות של יגיעת ועמל התורה. כל ילד לפי רמת גילו. הן בבית והן בחיידר. והחלק של ההנאה זה בעצם ההצלחה. להתחבר ללימוד להבין לזכור ולקצור ציונים טובים. אך גם כלפי התלמידים חלושי הכשרונות. המחנך בכיתה יכול לעשות הרבה מאוד על ידי מספר גורמים. ראשית: הוא יכול לפתוח את היום או השיעור בשאלה מציאותית: לעורר ולגרות את הסקרנות של הילדים. כמו להציג שאלה: ילדים יקרים מי ראה פעם מחסן גדול של מזון? ואז קופץ שלוימי ואומר: אני ראיתי. אני כל שבוע מבקר במחסן ענק של מזון. דוד שלי עובד שם ויש לו מלגזה ענקית. יפה מאוד עונה הרב'ה. ומה קורה אם בעל המפעל ייתן סטוק של בקבוקי שמן לחבר לשמור עליהם, והחבר בעודו נוסע במלגזה שלו הפך ושבר את כל הבקבוקים. מי חייב לשאת בתוצאות הנזק? ואז מתחיל להתפתח ויכוח תורני בין הילדים. והיופי בכל הסיפור הזה שדווקא שלוימי שבדרך כלל מרוחק ומסויג. נמצא כעת במרכז העניינים. ותתפלאו לשמוע שגם הוא "זרק" סברא לחלל הכיתה. כיצא בדבר. אנו שומעים מ"בוחר" וותיק שבוחן כל שבוע בכיתות הגבוהות. וכה הוא שח לנו: תמיד. אבל תמיד אני מתחיל מהשאלות הקלות ברמה הכי נמוכה שיכול להיות בכוונה תחילה על מנת "לתפוס" ולדוג גם את התלמידים בשכבה החלשה. ורק אח"כ אני עולה בהדרגה עוד קומה ועוד קומה בדרגת הקושי.

וכמו כן לאחר שהתלמידים כבר כן מצליחים ב"ה סוף כל סוף לקצור הישגים נאים. להפגין שמחה וחביבות הן בתור הורה והן בתור מחנך. לאחר כל פרק משניות שגומרים לעשות "מסיבת סיום" הן בבית והן בחיידר. בכל שכבת גיל. עבידנא יומא טבא לרבנן. זה נותן את האפשרות להתבונן לחשוב לתכנן ולרצות לשאוף לערוג ולחתור להתקדם הלאה למטרה הנכספת בבחינת יש לו מנה רוצה מאתיים. לעשות עסק גדול מההצלחה ומה"סיום". ולא רק בחלק הלימודי. גם בחלק של אושר מחיי המצוות ודרך החיים שלנו כיהודים שומרי תורה ומצוות. למשל כעת – הזמן גרמא. אשר קונים לפני החג ארבעת המינים. לקחת איתנו את הילדים לבחירת וקניית ארבעת המינים להראות ולהדגיש להם את ההדר שבכל מין ומין. להדגיש ולהטעים את החילוק שבין העם הנבחר לאומות העולם. שם הגוי לא ישקיע מזמנו להתרוצץ להתאמץ לעמול להזיע ולהדמיע. לרוץ מהכא להתם ומהתם להכא בשווקים וברחובות כשכולו נוטף ודולף. למצוא אתרוג או לולב מפואר מהודר ומוגדר. ואדרבא הרי אומות העולם בועטים בסוכה ובמצוות הבורא יתברך. מי כעמך ישראל גוי קדוש.

ובעצם אין צורך לטרוח ולהרחיק עד חג הסוכות. כל שולחן שבת – כך שח לנו איש חינוך ידוע. צריך להפוך לחתונה בזעיר אנפין. עם עסק גדול ומאור פנים. במקום כל ההקפדות והזוטות המרחיקים והורסים את אוירת העונג אותם צריכים להמיר לדברים ברובד קצת יותר גבוה על חשיבות ושמחת השבת. ביני וביני בני ישראל אות היא לעולם. אין כניסה לזרים. ובמחשבה שנייה כל הנושא של תענוג רוחני זה בעצם תשתית ומשטחית של דוגמא אישית. כאשר אדם אוכל דבר חמוץ או חריף פניו מתעוותות ומתפתלות. כמה שהוא יסביר שזה לא חריף ולא חמוץ. שפת הגוף משדרת מסר סותר. אשר על כן קוראים נכבדים – בסופו של יום אין חכמות. מה שמתוק לאבא ומה שמתוק לאמא זה מה שמתוק לילד וזה מה שהם מנחילים הלאה לדורות הבאים.

תכנון ובקרה

התאמת יכולת:

נקודת מבט ואספקט נוסף על עניין הסיפוק והשמחה. זה העניין של התאמת יכולת ורמת הלמידה לרמתו וכישוריו של החניך. אגדת עם מהלכת מספרת על משולח מכובד בעמיו שהיה מתרוצץ מעיר לעיר ומכפר לכפר על מנת לגייס תרומות נכבדות למוסד שתחת חסותו. ויהי היום והאיש הצליח להגיע עד מושבה נידחה אי שם בצפון הארץ שאף את שמה לא הצליח לאיית כראוי. בהגיעו לבית הכנסת פגש את השמש שמשום מה החליט לכוונת את עצמו מסיבה בלתי ברורה בעליל בכינוי "רב". מחמת האילוף מאחר ולא כיהן שם שום רב במושבה. נאלץ מידעו ה"משולח" לשתף פעולה עם אותו שמש (סליחה. רב). בהבזק של מבט קלט האיש שהשמש שמולו רמת האי קיו שלו הרבה מתחת לטמפרטורת החדר. ושמה ואולי במחשבה שנייה היא מתקרבת לגובה השטיח אשר בכניסה לרחבת בית הכנסת. הרהר מידעו בלבו: אתן לשמש המכובד. (סליחה ושוב סליחה – לרב המושבה) לדבר קודם. אחריו אני אדבר ואשתדל למזער נזקים ככל הניתן. אך האיש עדיין לא ידע עם מי יש לו עסק. השמש המכובד עומד על דעתו שהאיש ידבר קודם. וכך נמשך הוויכוח לעיני כל הנוכחים דקותו ארוכות אשר נדמו כנצח. בסופו של דבר השמש ניצח עם הטיעון הבא: כבודו הרי אורח ומן הראוי שידבר קודם. מעבר לכך יש באמתחתי נאום חוצב להבות כזה שישחרר את החסמים העומדים על הלב ואת המחנק הסוגר את הארנק. בסופו של תהליך מייגע קלט סוף כל סוף מידעו שהוא כלוא בכביש ללא מוצא. וויתר ופתח ראשון בנאום. על מנת להקדים רפואה למכה התאמץ ויצא מגדרו לדבר ברגש רב. ולפרוט על נימי הרגש. ופה ושם אכן נראו יהודים המוחים דמעה סוררת. הסדר בדרך כלל הוא שכאשר מסיים הדרשן את דבריו הוא יורד לקהל ופותח במגבית בכדי להכות עם הפטיש על הסדן בעודו חם. כאשר המשולח מקבל בדרך כלל סכום הנע בין מאה דולר ועד חמש מאות דולר מכל אחד. שוב. מדובר במקומות של אנשים עתירי ממון רק שהתרחקו קצת מהדת. וגם הפעם התכוון האיש לפתוח במגבית מייד בתום דבריו. אלא שאז הגיח מאן שהוא השמש החכם ואמר: כעת אני דורש!! המחזה שהתרחש הדחים את המשולח תוך עשרים שניות מחצית בית הכנסת התרוקן מיושבייו. ואז קם השמש ומשמיע נאום שחוק וטחון בלתי מפוענח בעליל חצאי מילים וחצאי גניחות ויבבות. וכאשר לקראת סוף הנאום הארוך והמייגע צווח וזועק השמש כאשר מיתרי קולו מאיימים להתפקע ולהיבקע: רבותי! שקל!!! שקל אחד!!! שקל אחד בלבד!! האם הינכם יודעים כמה חשיבות יש לכך בשמים?? מאה אגורות!!! מאתיים אגורות!!! שלוש מאות אגורות.....

מורי ורבותי – קוראים נכבדים – כאשר החניך מסוגל להגיע לחמש מאות דולר ואנו דורשים ממנו שלוש מאות אגורות. האם זה לא עצוב?! הרי מדובר ממש בבדיחה עצובה. איזה פנים יש לזה? סיפוק? שמחה? תענוג? בטחון עצמי? רבותי זה לא זה. ואותו דבר בכיוון ההפוך אם הילד יכול חמש מאות אגורות לא שייך לבקש ממנו אלף דולר. זה פשוט לא שייך. חייב להיות הסגלה חפיפה והתאמה ללא הגזמה ואז תהיה הטעמה בהפעמה. אך ורק בתהליך מדורג ועקבי המתוכנן ומותאם בהתאם לצרכים ויכולת של הילד נצליח.

נסכם בסייעתא דשמיא את רוח הדברים: בתחום החינוכי כמו בכל תחום אחר בחיים שחשוב לנו. אין שיטת זבנג וגמרנו. זבנג וגמרנו יעיל ואפקטי עד מאוד אבל רק בעבור דבר אחד בלבד: להריגת יתושים. שם הוא מוכיח אפקטיביות רבה. אך בכדי להצליח בחינוך. צריך תכנון. צריך בקרה. חשיבה. השקעת זמן. אין ספונטניות. וכן גם נצרך גמישות מסוימת בתוואי הראשוני שהצבנו. בניית בטחון עצמי. ביקורת מבוקרת. התאמת יכולות. אתגר מבוקר ותענוג רוחני. כל אלו באים בדם וביזע. בארגון ובעריכה. בפיקוח בבקרה ובהכרה. הכרת חשיבות ההשקעה. רק כך נוכל בסייעתא דשמיא עצומה לגרוף רוב נחת מתלמידנו ומיצאי חלצינו. אמן ואמן. **בהצלחה.**